

Zuiderzeemug

neveneffecten van menselijk handelen

Ruitenwissers vegen honderden muggen per zwaai opzij om zicht op de weg te houden, fietsers die hun mond openen ontvangen direct hun dagelijkse portie eiwitten en bewoners moeten drie keer kijken of ze wel voor het juiste huis staan. Bijna jaarlijks is er rondom het IJsselmeer sprake van een muggenplaag. Maar waarom juist hier?

Tekst: Bart Biemans, KAD

Dansmuggen

De 'zuiderzeemug' (*Chironomus plumosus*) is een dansmug. De larven van dansmuggen, ook wel rode bloedlarven genoemd, leven in de bodem van zoet en brak water. Na het verpoppen komen de muggen massaal uit en vertonen, in tegenstelling tot steekmuggen, zwermgedrag. En juist deze zwermen veroorzaken veel overlast.

De oorzaak

Op 28 mei 1932 eindigde de bouw van de Afsluitdijk. Vanaf dit moment was het water in de Zuiderzee, het huidige IJsselmeer, volledig afgesloten van de Waddenzee waardoor het zoutgehalte achter de dijk afnam. In 1934 was het zoutgehalte dusdanig laag dat de muggen hier hun eitjes konden afzetten en de larven zich konden ontwikkelen. Normaalgesproken zou het grootste deel van deze larven worden gegeten door de aanwezige vissen, maar door een verstoord biologisch evenwicht in de Zuiderzee (ten gevolge van de afsluiting in 1932) was de visstand dermate laag dat een groot aantal larven volledig tot ontwikkeling kon komen.

Pas in mei 1936 leidde dit tot alarmerende berichten in de pers over een daadwerkelijke muggenplaag. De muggen vormden een gevaar voor het verkeer op de Afsluitdijk en

verontreinigden drinkwater en levensmiddelen. De zwermen muggen waren een feestmaal voor onder andere vogels, zoals spreeuwen. Ongelukkig genoeg veroorzaakten ook veel van de dieren die op de muggen afkwamen overlast. Er werd dan ook een officiële commissie opgericht om naar een oplossing te zoeken.

Biologische bestrijding

Eind 1937 werd binnen de visserij de minimummaat voor de paling (de belangrijkste muggenlarveneter) verhoogd van 25 cm tot 28 cm. Dit was belangrijk, want na uitgebreid beraad bleek slechts één van alle mogelijke bestrijdingsmethoden van de muggenplaag in de praktijk toepasbaar: biologische bestrijding door het bevorderen van de visstand.

Dit leek inderdaad goed te werken, tot dat, als gevolg van het inlaten van zout water in het IJsselmeer tijdens de oorlogsdagen van mei 1940, de visstand weer zwaar werd aangetast. Daarna is pas in 1948 vastgesteld dat er opnieuw een biologisch evenwicht ontstaan was, waarna de commissie werd opgeheven. Dit betekende echter niet dat de muggenplagen voorgoed verdwenen. Tot op de dag van vandaag is het een bijna jaarlijks terugkerend fenomeen. De impact van invasieve exoten, de grotere populatie aalscholvers (na een jaagverbod in 1970) en de visserij benadelen de visstand nog steeds. Zolang een soort als de paling op de Rode Lijst de status van ernstig bedreigd heeft, hebben de dansmuggen grotendeels vrij spel.

De 'zuiderzeemug' (*Chironomus plumosus*).
Foto: Janet Graham (CC BY 2.0)

Een mooi voorbeeld van hoe menselijk ingrijpen de natuur langdurig uit balans kan brengen. Wanneer een ecosysteem uit balans is kunnen sommige soorten de overhand nemen. Dit kan leiden tot dierplagen, zoals deze muggenplaag. Een lichtpuntje: voor de bevolking rondom het IJsselmeer is dit jaarlijkse fenomeen, in tegenstelling tot de effecten van menselijk ingrijpen op de natuur, slechts van korte duur.